

ÂŞIK

SADETTİN
NÜZHET

Semih Lutfi: Sühulet Kütüphanesi

İstanbul: Ankara Caddesi No. 87-89

Sadettin Nüzhet

XVII nci asır sazşairlerinden

ÂŞIK

SEMİH LÜTFİ

SÜHULET KÜTÜPANESİ

**Türkün öz ve ülküsünün Büyük yaratıcısına
Cumhuriyetin onuncu yıl dönümü dolayısıyla
armağan**

S. N.

I

Bibliyografya

Âşık hakkında bugüne kadar hiç bir makale intişar etmemiştir. Yalnız ilk defa olarak *Köprülüzade M. Fuat Bey* üstadımız «Gevherî» ünvanlı eserlerinde bilmünasebe bu kıymetli sazşairinden de bahsetmiş bulunuyorlar [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır Sazşairlerinden Gevherî S. 5-6].

Âşık'ın şiirleri de neşrolunmuş değildir. Onun *Musa Çelebi* hakkında yazdığı bir manzumeyi Köprülüzade Fuat Bey, *Dördüncü Murad*'a isnat ederek neşretmişlerdi [Köprülüzade Mehmet Fuat: On birinci asra ait bir varsağı, Hayat mecmuası No: 40, Sahife 264]. Fakat bilâhire, bunu tashih ederek, mezkûr şiirin Âşık tarafından yazıldığını söylemişlerdir [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır Sazşairlerinden Gevherî S. 5].

Pek yakında neşrettiğim «Karaca Oğlan-Hayatı ve şiirleri», adlı eserde ben de *Karaca Oğlan*'ın nazire söylediği şairler meyanında Âşık'tan da bahsetmiş ve bu şaire ait iki manzumeyi mezkûr esere derceylemiştim [Sadettin Nüzhet: Karaca Oğlan - Hayatı ve şiirleri S. LIII, LIV].

İşte bugüne kadar Âşık hakkında yazılan şeyler bunlardan ibarettir.

XVII nci asır mecmualarında, pek nadir olarak, Âşık'ın şiirlerine de rast geliyoruz. Ben evvelce tesadüf ettiğim bu şiirleri istinsah etmiştim. Bu güne kadar bulabildiklerim, ancak "22,, şiirden ibarettir. Bunlar arasında yalnız "14,, numaralı türküyü bir mecmuada "Şarkı,, serlevhası altında bazı nüsha farklariyle *Âşık Ali* namına, diğer iki mecmuada da Âşık namına kayıtlı buldum.

Bir Bektaşî cöngünde gördüğüm *Âşık Dede* mahlâslı bir manzumenin bizim şairimize ait olmadığını tahmin etmekteyim. Gerek mutasavvıflar arasında, gerek klasik şairler arasında Âşık mahlâslı birtakım şairlerin mevcut olduğunu biliyoruz [Tezkirei şuara'lara, meselâ *Salim ve Esrar Dede* tezkirelerine bakınız]. Bektaşîlar arasında da aynı mahlâsla şiirler vücade getiren bir şairin bulunmuş olması pek tabiidir. Hususile Âşık'ın "Âşık Dede,, mahlâslı hiç bir şiirine tesadüf edemeyişimiz de bu kanaatimizi kuvvetlendirmektedir.

Âşık Dede namına kayıtlı olan manzume şudur:

Acaplarım gönül seni
Hal bilmeze hal sorarsın
Yanında bülbül dururken
Kırda toya gül sorarsın

Çaldın çırtın gerisini
Bekle aşkın korusunu
Yedi deryâ birisini
Karışacak göl sorarsın

Defterimiz oldu mürde
Kimler konu göçtü yurda
Nalbant olmayan şekerde
Aşk atına nal sorarsın

Hak nazar etmiştir göze
 Odur yol gösteren bize
 Kulağı sağır dilsiz
 İklim iklim yol sorarsın

Âşık Dedem sen varsan a
 Mûsâ güllerin sorsan a
 Kendi aybını görsen e
 Elde eksik kul sorarsın

Şüphe yok ki Şair'in manzumeleri bunlardan ibaret değildir. Göremediğim mecmualarda onun daha bazı şiirlerine rastgelinebilir, fakat bu mahdut şiirler bile, onun edebî şahsiyetini az çok aydınlatmak için kâfidir.

II

Âşık'ın hayatı

Âşık'ın hayatı hakkında bugün kat'i hiç bir şey söylemek kabil değildir. Onun nerede doğduğu, asıl isminin ne olduğu, ne gibi vazifelerde bulunduğu, ne vakıt öldüğü bizce tamamen meçhuldür. Yalnız bilinen birşey varsa Şair'in XVII nci asır bidayetinde yaşamış bulunmasıdır. Onun "22,, numaralı varsağısı, bu hususta hiçbir tereddüde mahal bırakmamaktadır.

Bir desise ile [H. 1041 M. 1631] de öldürülen *Musa Çelebi* [1] hakkında yazılmış olan bu mersiye, bize gösteriyor ki, Âşık, o tarihte manzumeleriyle şöhret kazanan bir şairdir.

Şiirler kısmında "22,, numarayla kayıtlı olan bu manzumeyi *Dördüncü Murad*'a isnat ederek ilk defa neşreden *Köprülüzade M. Fuat Bey*, bu hususa dair şu malûmatı veriyorlar [*Köprülüzade Mehmet Fuat*: On birinci asra ait bir varsağı, *Hayat mecmuası* No. 40 S. 264]:

[1] Bu hususa dair tafsilât almak için bilhassa Naima tarihine [C. 3 S. 92-99] bakınız.

“Millî tettebbular mecmuasının birinci sayısında “Âşık tarzının menşe ve tekâmülü,, hakkındaki bir mekalemde, *Dördüncü Murad*’ın sevgili musahibi *Musa Çelebi* hakkında tanzîm etmiş olduğu bir varsağının bir parçasını neşretmiş-tim. *Evliya Çelebi*’nin musikideki üstadı *Derviş Çmer* tarafından bestelenmiş olan o varsağının mezkûr parçasını *Evliya Çelebi Seyahatnamesinde* bulmuş ve oradan almıştım [Seyahatname, C. 1, S. 249-250]. Ahiren tetkik ettiğim bir mecmuada «Şarkı-ı Murad Hân-ı râbî’ der hakk-ı Musa Çelebi» ünvanı altında bu varsağının tamamını bulduğum cihetle aynen neşrediyorum.

On birinci asra ait olan bu halk türküsü, zamanını tayin edebildiğimiz bu cins eserlerin en eskilerinden olduğu gibi, o devir saray hayatına ait mühim bir hadiseyle yani «Musa Çelebi» nin katliyle de alâkadar olduğundan her halde şayanı dikkattir.

Gene mezkûr mecmuada münderiç bir kayıt, bunun «Devri revan» usuliyile bestelenmiş olduğunu da gösteriyor.

Gene bu hadise ile alâkadar olmak üzere o devrin maruf şairlerinden *Cevrî*’nin “Musa Çelebi,, hakkındaki tarihini de gayrı matbu divanından aynen naklediyorum:

Musa Çelebi kim yed-i Beyzâ-yî keremle
Hurşid gibi âleme ihlan idi kârı
Olmuştu hulûsile şehenşah-ı cihanın
Hem bende-i dildadesi hem mûnis ü yârı
Bûy-i gül-i ahlâk-ı lâtifîyle verirdi
Eyyâm-ı hayata eser-i feyz-i bahârı
Görseydi eğer hüsn-i dilârasını Yusuf
Aşkıyla Züleyha gibi kalmazdı kararı
Nâhak yere zulm ile şehid oldu o mâsum
Menzilgeh ola Hak’kın ana kurb u civarı
Cevrî dedi tarihin edüp Hak’ka münacat
Musa’ya cemaliyle tecellî kıla Bârî»

Filhakika Murat, bu katil hadisesinden çok müteessir olmuştu. Hattâ Naîma'ya göre :

«Sultan Murat Hân Musa'nın katlini işittikte bir âh-ı şîrâr efşan çeküp yâ Rap bu mazlûma kıyan zalimlerin haklarından gelmeğe sen iktidar eyle diyüp zâri zâri ağladı ve bu vaz'-ı ciğerkâh-ı âteşi ile yanup yakılup ciğerin dağladı.»

İşte bundan dolayı çok üzülen Murat, Âşık'ın malûm olan manzumesini taklit etti ve o da Musa Çelebi hakkında bir varsağı vücade getirdi.

Dördüncü Murad'ın türküsü hakkında Evliya Çelebi'de şu kayda tesadûf ediyoruz [Seyahatname C. 1, S. 249-250]:

«Murat Hân güftesinden Musahip Musa Çelebi hakkında ve bestesi üstadımız *Derviş Ömer* tarafından tertip olunmuş şu varsağı

Yola düşüp giden dilber
Mevsim eğlendi gelmedi
Yoksa yolda yol mu şaştı
Mevsim eğlendi gelmedi

savtı hazin ile okunurken Murat Hân destmâlîni yüzüne tutup bükâkûnan oldu...»

İşte evvelce yalnız bu rivayetten istifade etmiş olan Köprülüzade M. Fuat Bey, bilâhire daha mühim vesikalar elde etmiş ve şu fikirleri ileri sürmüşlerdi [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır sazşairlerinden Gevherî, S. 5-6]:

«Hayat'ın 40 ıncı sayısında Dördüncü Murad'a ait bir varsağı neşretmiştim; bu varsağı bazı mecmualarda Dördüncü Murat namına kaydedilmiş olduğu gibi Evliya Çelebi de

Seyahatnamesinin birinci cildinde bunu teyit eder; hattâ bunun *Derviş Ömer Ruşenî* tarafından bestelendiğini de ilâve eyler. Bir mecmuada bu manzumenin *Gevherî*'ye isnat edildiğini hattâ *Hasan Ağa* adlı bir bestekâr tarafından «Devri revan» usulünde bestelendiğini gördüm. Diğer bir mecmuada bunun *Dördüncü Murat* tarafından *Musa Çelebi* için söylendiğini, Devri revan usuliyle bestelenmiş olduğunu okudum. Manzumenin başında bu yolda mukayyet olmakla beraber, en son kıt'ada şairin ismi Âşık olarak zikrediliyordu.

Âşık, Dördüncü Murad'ın mahlâsı değildir; ve o devirde Âşık ünvanını taşıyan maruf bir sazşairi de malûmumuzdur. Bu metinleri iyi tetkik edince, hana şu kanaat geldi: Benim Hayat'ta neşrettiğim metin, Âşık'a aittir; ve Devrirevan usulünde *Hasan Ağa* tarafından bestelenmiştir ki, işte muahharen *Gevherî*'ye isnat olunan da budur.

Bu metinde Musa isminin zikredilmemesi bunu gösteriyor. *Evliya Çelebi*'nin bir kıt'asını zikrettiği Dördüncü Murad'a ait manzume ise Âşık'a nazire olarak söylenmiştir, *Evliya Çelebi*'de kaydedilen kıt'a ile o metin arasındaki münasebet de bunu teyit ediyor. Şu halde esasen Âşık'a ait olan manzumenin *Gevherî*'ye isnadı tamamiyle yanlıştır.»

Pek doğru olan bu mülâhazalar da gösteriyor ki Âşık, XVII nci asrın meşhur sazşairlerinden biridir. Onun manzumelerine ekserivetle aynı asra ait mecmualarda tesadüf edilmesi de Şair'in Dördüncü Murat devrinde iştihar ettiğine kuvvetli başka bir delildir.

Dördüncü Murad'ın bile bir manzumesine nazire yazdığı Âşık'ın sarayla alâkası olan sazşairlerinden olduğunu kuvvetle tahmin edebiliriz. Şair'in «1» numaralı koşması da bu hususta dikkata şayandır. Âşık bu manzumesinde, «Bir zaman padişahın iltifatına mazhar olduğunu, onunla hemdem bulunduğunu; fakat her

nedense kendisinden ayrı düştüğünü, ve o hayata tekrar kavuşmak ihtiyacını taşıdığını» anlatmaktadır. Gerçi bu şiirin her hangi bir güzel hakkında söylenilmiş olması da mümkündür; Netekim bazı mısraları tamamen âşıkane'dir. Fakat şah ve sultandan bahseden aynı zamanda Murat ismini zikreden Şair'in hükümdar *Dördüncü Murad*ı telmih etmiş olması da ihtimal dahilindedir.

Devrinin meşhur bir şairi olan Âşık'ın hayatına dair, bundan fazla malûmat vermeğe maalesef imkân bulamadık. Belki ileride onun yaşayışını aydınlatacak vesikalar elde etmek kabil olur. Bugün Türk'ün hece vezniyle şiirler yazan bir sazşairi hakkında ufak bir fikir vermek bile elbette faydasız sayılamaz.

III

Edebî şahsiyeti

Âşık edebiyatının tekniğine hakkıyla sahip olan Âşık, cidden mükemmel eserler vücuda getiren bir sazşairidir.

6 + 5 = 11 veya 4 + 4 = 8 hecesiyle manzumeler yazan bu kıymetli şair, bir de bugünün müstezatlarına benzeyen bir türkü yazmıştır. Bir mecmuada «Şarkı» serlevhasını da taşıyan bu şiir [No: 14], cidden muvaffakiyetli bir eser olarak gösterilebilir.

Ekseriyetle Âşık mahlâsını kullanan şairin, bir manzumesinde de “Kul Âşık,” mahlâsını kullandığı görülmektedir.

Âşık'ta Millî edebiyattan alınma unsurlara tesadûf olduğu gibi, klâsik edebiyat unsurlarına da rast gelir. Bazı Arap ve Acem lûgatlerini kullanan Şair, hiç şüphe yok ki, klasik edebiyatın tesirine kapılmıştır. Fakat onda görülen bu tesir, meselâ *Âşık Ömer* veya *Gevherî*'de olduğu kadar çok değildir. Ve pek mahdut bir dereceyi geçmemektedir.

Âşık, divan sahibi şairlerin muayyen bazı teşbihlerini

kullanmakla beraber, halk edebiyatının an'ane haline gelen mazmunlarına, şiirlerinde daha ziyade yer vermiştir.

Eserlerinde en ziyade aşkın elemlerini terennüm eden Şair, sevgilisinden gördüğü cefadan, veya ondan ayrı yaşamak mecburiyetinde kaldığından dolayı şikâyet etmektedir. Şiirlerine nazaran aşk yüzünden pek az mes'ut olduğu anlaşılan Âşık, tam manasile lirik bir şairdir. Onun, samimî heyecanlarından başka hiçbir şeyi mevzu bahsetmediğini görüyoruz.

Her halde Âşık, sazşairlerimiz arasında mümtaz bir mevki kazanan kudretli bir şahsiyettir.

IV

Şöhreti ve tesirleri

Âşık'ın XVII nci asır bidayetinde büyük bir şöhret kazandığı muhakkaktır. Onun Musahip *Musa Çelebi* hakkında yazdığı varsağı ve bu varsağıya *Dördüncü Murad*'ın da bir nazire vücade getirmesi, Şair'in saray muhitinde ve muasırı bulunan âşıklar arasında ne kadar mümtaz bir şöhret kazandığını açıkça gösterir. Filhakika Âşık'ın bazı güzel koşmalarına daha XVII nci asırdan itibaren bir takım nazireler vücade getirildiğini görmekteyiz.

Kuloğlu'nun,

Karşımda salınan dilber
Bakma beni ağladırısın
Beni koyup yad ellere
Gitme beni ağladırısın

bendiyle başlayan semaîsi [Sadettin Nüzhet: XVII nci asır sazşairlerinden Kuloğlu, Şiir No: 15] Şair'in «18» numaralı manzumesine naziredir.

Kul Mustafa'nın,

Kıyamet haşrede beklerim seni
Göçmeden gönlümün dermanı tez gel

beytiyle başlayan «12» numaralı koşması [Köprülüzade Mehmet Fuat: XVII nci asır sazşairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa, sahife 61] gene Âşık'ın «7» numaralı şiirine nazire olarak vücade getirilmiştir.

Şöhretleri Âşık'tan bir müddet sonra olan bu iki kıymetli sazşairinin bizim şairimizden müteessir olmaları pek tabiidir.

Gevherî'de de Âşık nüfuzunun mevcudiyetini şu nazirelerle ispat etmek kabildir:

Gevherî'nin.

Bir mestane bakışlı kaşı cellât
Divane gönlümü aldı da gitti

Kıyamet kopunca severim seni
Hastayım derdimin dermanı tez gel

beyitleriyle başlayan iki koşması [Köprülüzade Mehmet Fuat, XVII nci asır sazşairlerinden *Gevherî*, Şiir No. 19, 41] Âşık'ın «5» ve «7» numaralı şiirlerine, keza-gene *Gevherî*'nin,

Acap vuslat el vere mi bizlere
Canan ile dildar ile yâr ile

Çoktan beri intizarın çekordim
Bugün nevcivanım geldi de gitti

Senin bakışların âlemi yaktı
Âkıbet bizlere kıyar bu gözler

beyitleriyle başlayan koşmaları [Sadettin Nüzhet: Gevherî, şiir No. 126, 142, 26] Âşık'ın "2, 5, 12" numaralı manzumelerine naziredir.

Âşık Ömer'in,

Hasretle eyledim ciğerim pürhun
Eglenme hupların serdarı tez gel

beytiyle başlayan koşması da [Âşık Ömer divanı: Kon-ya müzesi] Âşık'ın «7» numaralı manzumesine naziredir.

XVII nci asrın son nısfında şöhret kazanan *Karaca Oğlan* da Âşık'ı tanzir ederek bazı eserler vücade getirmiştir. Onun:

Evvel sen de ücelerden uçardın
Şimdi enginlere indin mi gönül

Öteni yokladım öten yok imiş
Yürü yalan dünya senden usandım

Be felek senin elinden
Ah edüben ben ağlarım

beyitleriyle başlayan şiirleri [Sadettin Nüzhet: *Karaca Oğlan-Hayatı ve şiirleri*, şiir No. 74, 98, 306] Âşık'ın "8, 9, 17," numaralı manzumelerine naziredir.

XVII nci asrın maruf şairlerinden *Âşık Hasan* da şairimizin "4," numaralı manzumesindeki:

Şakı bülbül var uyandır yârimi

mısraını ihtimal ki,

Sabah oldu tan yerleri atıyor
Cümle kuşlar destur almış ötüyor
Ayşeciğim odasında yatıyor
Şakı bülbül var uyandır yârimi
Ben kıyamam sen uyandır yârimi

bendiyle başlayan manzumesine tazmin olarak almıştır.

Zikrettiğimiz bu şairlerin, kat'î surette Âşık'ı tanzir ederek eserler vücade getirdiklerini ispat etmek imkânsızdır. Fakat değil mi ki Âşık, bu şairlerden evvel yaşayan kıymetli bir sazşairidir, muhakkak surette kendisinden sonra gelen şairler üzerinde tesirler bırakmıştır.

Âşık'ın bütün eserleri elde edilseydi, mevzubahs ettiğimiz bu nazirelerin mikdarı da o nisbette çoğalacaktı. Mamafih bunlar da gösteriyor ki, en mühim sazşairleri bile Âşık'ın şiirlerini örnek ittihaz etmişler ve netice itibariyle onun tesiri altında kalmışlardır.

Asık, muahhar zamanlarda ihmal edilmiş olmakla beraber, gene bazı mecmualarda onun tek tük şiirlerine tesadüf edilmektedir.

Şair'in bir takım manzumelerine besteler yapıldığını da gene mecmualardan öğrenmekteyiz. Netekim Millet kütüphanesindeki bir mecmuada Âşık'ın «20» numaralı semaîsi «Beyatî Beste» olarak mukayyettir.

Hiç şüphe etmiyorum ki bundan sonra yapılacak tetkikler, bu mühim şairin kıymetini bir kat daha artıracaktır.

ŞİİRLER

K o ş m a

A sultanım nazarına bir zaman
Durduğum günleri gösterse Mevlâ
Ol servi kaddi kaşları kemanı
Gördüğüm günleri gösterse Mevlâ

Âşıklığım tamam oldu arada
Fitillerim işler oldu yarada
Şahım ile hemdem olup murada
Erdiğim günleri gösterse Mevlâ

Gökte meleksin inmeyesin arza
Kim görürse âşık olur bu tarza
Sen şeh-i hûbana bu bende arza
Girdiğim günleri gösterse Mevlâ

Der ki *Yşık* dost hayalî aynıma
Dolayaydım kollarını boynuma
Bir gece alıp o yâri koynuma
Sardığim günleri gösterse Mevlâ

El çek kahpe rakip benim gülümden
Bir dahi görmeyim seni yâr ile
Serimi koymuşum korkmam ölümden
Gayret helâk etti beni âr ile

Göz göre veremem yârı ben ele
 Serip te kendimi düşürmem dile
 Serimi koymuşum yoluna bile
 Sarfederim elde olan var ile

İşte kılıç işte meydan gelene
 Gelmeyen almasın yârı diline
 Yad el dokunmasın ince beline
 Kahpe rakip gitti yeler zâr ile

Der ki *Yşık* yiğit durur sözüne
 Mâil oldum yârin elâ gözüne
 Kimdir hasmım gelsin meydan yüzüne
 Ya ol kala ya ben kalam yâr ile

— 3 —

Sabah sabah esen seher yelleri
 Benim sevdiğime benden aşk eyle
 Irmak olup akar çeşmim selleri
 Benim sevdiğime benden aşk eyle

Hayalleri gözlerimden ayrılmaz
 Akar bu çeşmimin yaşı durulmaz
 Bir derde uğradım derman bulunmaz
 Benim sevdiğime benden aşk eyle

Yavru şahan idim uçtum yuvadan
 Ahım inmez oldu daim havadan
 Unutmasın beni dahi duadan
 Benim sevdiğime benden aşk eyle

Yşık eder dünya gelmez aynıma
 Abdal olup post çekeyim eđnime
 Tanrı emaneti [1] olsun boynuna
 Benim sevdiğime benden aşk eyle

— 4 —

Her seher efendim yolun beklerim
 Şakı bülbül var uyandır yârimi
 Muhabbetin can içinde saklarım
 Şakı bülbül var uyandır yârimi

Anın hüsnü gülün kimse dermesin
 Kemlik satan muradına ermesin
 Gaflet uyhusunda rakip görmesin
 Şakı bülbül var uyandır yârimi

Halimiz bilirsin ey Pervedigâr
 Şimdi heman yâre kaldı intizar
 Üstünden yorganı ata rüzigâr
 Şakı bülbül var uyandır yârimi

Der ki *Yşık* güzel dilin aşkına
 Merd isen erkânla yolun aşkına
 Yıldı bir açılır gülün aşkına
 Şakı bülbül var uyandır yârimi

[1] Şükür emanet : nüsha

— 5 —

Dîvâneyim aklım kalmadı serde
 Bir kaşları keman aldı da gitti
 Aşkın deryasına açuben yelken
 Bî kıyas ummâna daldı da gitti

Yârin şehrine uğrar ise yolum
 Yüz sürüp pâyine arzedem hâlim
 Ahdine durmadı şol kanlı zâlim
 Beni ferdâlara saldı da gitti

Medhini ederim doluda câmda
 Nazîri bulunmaz Urum'da Şam'da
 Sevdâlı bûlbûlüm kaldım figanda
 Gül gibi yüzüme güldü de gitti

Zâlim felek yine gösterdi işler
 Gözlerimden akar kan ile yaşlar
 Yüreğimdeki yârelerim işler
 Gamzesi sînemi deldi de gitti

Bârekâllah ne hoş yaraşır allar
 Leplerinden akar sükkerle ballar
 Der Âşk eğnine aldığım şallar
 Hayali gözümde kaldı da gitti

— 6 —

A sultanım düşman gözü kör olsun
 Gel seninle dolaşalım dağları
 Bunda kalar rakiplere yer olsun
 Gel seninle dolaşalım dağları

Müyesser olmadı bir g n g leyim
 A lamaktan g z m ya ın sileyim
 Bana meyletti in andan bileyim
 Gel seninle dola alım da ları

 in seher vaktinde seyrettim g l 
 Kar ısında a lar yavru b lb l 
 Ben Mecnun olayım yavrum sen Leyli
 Gel seninle dola alım da ları

Hasretin oduna k l oldum yandım
 Farkedemez oldum kendimi kendim
 A sultanım benim serv-i b lendim
 Gel seninle dola alım da ları

A sevdi im g l bah enden ge ilsin
 Meclisler kurulsun meyler i ilsin
 A ık eder hasta g nl m a ılsın
 Gel seninle dola alım da ları

— 7 —

T  kıy mete dek g zlerim seni
 Bu hasta g nl m n mihm n  tez gel
 Yad ellerde gar b eyledin beni
 E lenme hupların sultan  tez gel

Yoluna vermi im can ile teni
  nk rım yoks r r severim seni
 L tfun ile   det a latma beni
 E lenme derdimin dermanı tez gel

Mürg-i dil bir acap nevâ eyledi
 Garip bülbül kesb-i hevâ eyledi
 Ayrılık dellâlı nidâ eyledi
 Göçmeden mahabbet kervânı tez gel

Der ki Âşık asla kalmadı tâkat
 Merhametin yok mu ey servi kamet
 Kâfir nesli misin fitne-i âfet
 Yok mudur göğsünün îmânı tez gel

— 8 —

Olalı bendesi ol bi vefânın
 Hiç bir gün şâd olup güldün mü gönül
 Harâmi gamzesi kaşı kemanın
 Kasededer canına bildin mi gönül

Sonun fikretmeden gönlünü verdin
 Yüzünü görmeden hayalin bildin
 Bir değil, beş değil onunu sevdin
 Hiç birinden vefâ buldun mu gönül

Ararsın da bi vefâyı bulursun
 Vefâsızdan vefâ gelmez bilirsin
 Demedim mi sana nâdim olursun
 Şimdi sözlerime geldin mi gönül

Der ki Âşık görmedim sıdkı bütün
 Vkııl isen gönül bir hoşça düşün
 Elem çekme şu dünyâda mal içün
 Hiç bir gün aç susuz kaldın mı gönül

— 9 —

Âlem bîzâr oldu benim zârımdan
 Bir âşık bûlbûlüm gülden usandım
 Ayırdılar beni nazlı yârımdan
 Çeşmim yaşının selinden usandım

Felek alnımıza çekmiştir kalem
 Aşk bir âfet imiş gayrı ne diyem
 Bizi söyleşirler şu halk-ı âlem
 Bizi söyleşen dillerden usandım

Kahpe rakip kanımıza kandın mı
 Çözölmüş yâremın sîne bendi mi
 Fikredip bitirdim kendi kendimi
 Cihandan el çektim candan usandım

Garip *Âşk* neyler bâý ü gedâyı
 Çekilmez güç olur feleğin yayı
 İstemem cihanı dünyayı, cânı
 Bana nasihat verenden usandım

— 10 —

Gönül bir dilbere kul olmak diler
 Hâlim harâb olur deyu korkarım
 Sanıp sakındığım kâfir adûlar
 Şâd olur da güler deyu korkarım

Sermâyemiz işlemedi gücünden
 Alabilsem şol güzelim bacından
 Bir elâ gözlü yavrunun ucundan
 Canım tenden uçar deyu korkarım

Artırırsa nazın böyle yârimiz
 Bülbül gibi artar bizim zârımız
 Halk içinde saklanmayıp sırrımız
 Bir gün dile düşer deyu korkarım

Der ki *Âşık* dokunurlar telime
 Komazlar ki gidem kendi yoluma
 Yâr eteği girmiş iken elime
 Heman çeker alır deyu korkarım

— 11 —

Dinle gönül bülbülünün zârını
 Bir gül ister ruhlerinin alından
 Gel söyündür yüreğimin nârını
 Bir şerbet ver leplerinin balından

Âhımın tütünü Arş'a dikildi
 Gözüm yaşı denizlere döküldü
 Kalmadı tâkatim belim büküldü
 Dilberin cevrenden halkın dilinden

Mahabbet şarabı içilmez oldu
 Dost ile düşmanım seçilmez oldu
 Halkın arasından geçilmez oldu
 Âşık ile mâşuk kıl ü kalinden

Der kı *Âşık* kimin medhin edersin
 Derde' devâ yok kime ne söylersin
 Hercâi yârı nice bir seversin .
 Kerem gelmez aslâ o yâr elinden

— 12 —

Can müştaktır cemâlini görmeğe
 Lûtf u ihsânını arar bu gözler
 Arzu çeker visâline ermeğe
 Bir işaret etsen duyar bu gözler

Böyle gezme bir gün gelin sözüme
 Sana kem sanırsam kendi özüme
 Dedi âşık ne çok baktın yüzüme
 Dedim yavrum bana sayar bu gözler

Alnıma yazılmış Tebârekâllah
 Hüsnünü öğrendim hasbeten lillâh
 Ne güzel yaratmış ol kadir Allah
 Roma'nın haracın değer bu gözler

Âşık'ın daim yollarını yoklar
 Benler harami olmuş belleri bekler
 Kaşın nişanı ay kirpiği oklar
 Âhır bu *Âşık*'a kıyar bu gözler

Acap mıdır duman çökse başıma
 Kara gözlüm gözden nihan oluptur
 Nazar eyle akan çeşmim yaşına
 Cihan suyu gibi revan oluptur

Hercai dilbere gönül vermişim
 Başıma dünyanın gamın almışım
 İstihâre edüp düşte görmüşüm
 Benim hâlim gayri yaman oluptur

Vuslat günlerine irilir m-ola
 Âpıkın hâtır sorulur m-ola
 Bâd-i sabâ esüp varılır m-ola [1]
 Başım gibi dağlar duman oluptur

Âşık'ın hâli nice olur yâ Rap
 Kalmadı dağıldı aklım fikrim hep
 Öürsem kanımı etsinler talep
 Kirpiği ok kaşlar keman oluptur

[1] «Varılır mı ola» yerine.

Türk ü

Kara gözlüm senden murat alınmaz
Cana cevrin çoktur fendin bilinmez
Yandım elinden
Tutsam belinden
Emsem lebinden
Efendim nazeder nazlıdır

İştiağın derunumu yakıyor
Ah ile efganım Arş'a çıkıyor
İki elimde taş
Didelerim yaş
Sinemde ateş
Derunumda yanan közlüdür

Figanım işiden der ki yazıktır
Gariplik çekmişim bağrım eziktir
Yâr ele girmez
Yanıma gelmez
Hâlimden bilmez
Gam değil ezelden sözlüdür

Der ki Âşık kimse bilmez hâlimden
Kime dâdedeyim senin elinden
Havadan inmez
Koluma konmaz
Ateşim sönmez
Yandıran bir âhu gözlüdür

S e m a î

Sana lâıık mıdır şahım
Beni ağlatmak inletmek
Reva mıdır yüzü mahım
Beni ağlatmak inletmek

Uyhu bana haram oldu
Gözlerim kan ile doldu
Canım sana safa m- oldu [1]
Beni ağlatmak inletmek

Akar yaşıım gece gündüz [2]
Halim sana ayan dübdüz
Reva mıdır gece gündüz
Beni ağlatmak inletmek

Kulun *Âşık* eder ahı
Yazıktır bana billâhi
Merhamet bu mudur nazlı
Beni ağlatmak inletmek

Güzel senden ayrılalı
Hayli zaman oldu gel gel
Bak gözümdeıı akan yaşıım
Âb-ı revan oldu gel gel

[1] «Safa mı oldu» yerine.

[2] Daima manasına kullanılmıştır.

Böyle m-olur kûsûp gitmek
 Seni seveni terketmek
 Haram oldu yemek içmek
 İşim figan oldu gel gel

Kurulu yaydır basılmaz
 Gönül yârinden kesilmez
 İçmeyince derd eksilmez
 Boş kadehler doldu gel gel

Kul Âşık ider varmağa
 Hâlinden haber almağ
 Yetiş namazın kılmağa
 Seni seven öldü gel gel

— 17 —

Be güzel senin derdinden
 Dünü gün gezer ağlarım
 Ah eyleyip inleyüben
 Göz yaşı döker ağlarım

Çağırırım Gani deyu
 Unutmasın beni deyu
 Kimi görsem seni deyu
 Yüzüne bakar ağlarım

Dostum bana zahm urandır
 Gözümün yaşı barandır
 Kaygulu gönlüm virandır
 Dünü gün yanar ağlarım

İnayet kıl bana hanım
 Kurban olsun sana canım
 Mahşer gününde kefenim
 Boynuma takar ağlarım

Âşık'ım uğradım derde
 Düştüm bu söyünmez oda
 Hak kadı olduğu yerde
 Sinimden çıkar ağlarım

— 18 —

A bülbülüm garip garip
 Ötme beni ağladırısın
 Varıp yadlar arasında
 Yatma beni ağladırısın

Bülbül gibi zârdır işim
 Akıttım çeşmimin yaşın
 Hışımlanıp hilâl kaşın
 Çatma beni ağladırısın

Âşık olan neyler malı
 Ağlamaktır anın kârı
 Sevdiğim karşımdan bâri
 Gitme beni ağladırısın

Der ki Âşık sana kuldur
 Ezelden bildiğin haldir
 Ya azad eyle ya öldür
 Satma beni ağladırısın

— 19 —

Şu karşıdan bin nâz ile
 Gelen dilbere aşk olsun
 Lûtf edüp hâtırım ala
 Alan dilbere aşk olsun

Görücek kaşı hilâli
 Kimsenin kalmaz mecali
 Şakıyup bülbül misali
 Gülen dilbere aşk olsun

Emanet Bârî Huda'ya
 Kulak ver dinle sadaya
 Tenhaca bizim odaya
 Gelen dilbere aşk olsun

Tel tel etmiş zülûf bendin
 Teslim etse nolur kendin
 Bu Âşık'ın derdimendin
 Bilen dilbere aşk olsun

— 20 —

Derdime derman olan yâr
 Beni bu gama salan yâr
 Mahabbet kadrin bilen yâr
 Beni bu gama salan yâr

Geldin mecliste oturdun
 Canı canana yetürdün
 Hoş geldin sâfa getürdün
 Beni bu gamia salan yâr

Âşık sana kurban olsun
 Sararup gül benzi solsun
 Bayramın mubarek olsun
 Beni bu gama salan yâr

— 21 —

Şu âlemde güzellerde
 Senin gibi güzel olmaz
 Yedi iklim dört köşede
 Senin gibi güzel olmaz

Ey benim canımın canı
 Güzellik sana erzani
 Kime teşbih edem seni
 Senin gibi güzel olmaz

Ne hurisin ne perisin
 İki gözümün birisin
 Şimdi cihanın varısın
 Senin gibi güzel olmaz

Dertli *Âşık* eder canım
 Keremler ettin sultanım
 Bu tenim içinde canım
 Senin gibi güzel olmaz

Varsağı

Kuğumu yâre gönderdim
Kuğum eğlendi gelmedi
Selâmetle gelür derdim
Musa'm eğlendi gelmedi

Ne hâlet geldi serine
Mecnun mu oldu birine
Âşık m-oldu bir birine
Musa'm eğlendi gelmedi

Hep kuğusun buldu eller
Gözedir gözlerim yollar
İssız kaldı bizim yerler
Musa'm eğlendi gelmedi

İştihakım hadden aştı
Hasretiyle ciğer pişti
Eşinden ayrı mı düştü
Musa'm eğlendi gelmedi

Âşık der k-acap [1] hâl oldu
Yad avcıya şikâr m-oldu [2]
Bizden gayri yâr mı buldu
Musa'm eğlendi gelmedi

[1] «ki acap» yerine.

[2] «şikâr mı oldu» yerine.

Şiirler

- 1 — (1) A sultanım nazarına bir zaman
Durduğum günleri gösterse Mevlâ
- 2 — (2) El çek kahpe rakip benim gülümden
Bir dahi görmeyim seni yâr ile
- 3 — (3) Sabah sabah esen seher yelleri
Benim sevdiğime benden aşk eyle
- 4 — (22) Kuğumu yâre gönderdim
Kuğum eğlendi gelmedi
- 5 — (4) Her seher efendim yolun beklerim
Şakı bülbül var oyandır yârimi
- 6 — (5) Divaneyim aklım kalmadı serde
Bir kaşları keman aldı da gitti
- 7 — (6) A sultanım düşman gözü körolsun
Gel seninle dolaşalım dağları
- 8 — (15) Sana lâayık mıdır şahım
Beni ağlatmak inletmek
- 9 — (16) Güzel senden ayrılalı
Hayli zaman oldu gel gel
- 10 — (7) Tâ kıyamete dek gözlerim seni
Bu hasta gönlümün mihmanı tez gel
- 11 — (8) Olalı bendesi ol bîvefanın
Hiç bir gün şad olup güldün mü gönül

- 12 — (9) Âlem bîzar oldu benim zârımdan
Bir âşık bûlbûlüm gülden usandım
- 13 — (10) Gönül bir dilbere kul olmak diler
Hâlim harab olur deyu korkarım
- 14 — (17) Be güzel senin derdinden
Dünü gün gezer ağlarım
- 15 — (11) Dinle gönül bûlbûlünün zârını
Bir gül ister ruhlerinin alından
- 16 — (18) A bûlbûlüm garip garip
Ötme beni ağladırısın
- 17 — (19) Şu karşıdan bin naz ile
Gelen dilbere aşk olsun
- 18 — (20) Derdime derman olan yâr
Beni bu gama salan yâr
- 19 — (12) Can müştaktır cemalini görmeğe
Lûtf u ihsanını arar bu gözler
- 20 — (13) Acap mıdır duman çökse başıma
Kara gözlüm gözden nihan oluptur
- 21 — (21) Şu âlemde güzellerde
Senin gibi güzel olmaz
- 22 — (19) Kara gözlüm senden murat alınmaz
Cana cevrin çoktur fendin bilinmez

itabiyat

Kitabiyat

Âşık Ömer	Divan, Konya müzesi
Esrar Dede	— Tezkire, yazma
Evliya Çelebi	— Seyahatname
M. Fuat (Köprülüzade)	— XVII nci asır saz şairlerinden
Gevherî
	— XVI ncı asır sonuna kadar
Türk sazşairleri
	— XVII nci asır sazşairlerinden
Kul Mustafa ve Genç Osman
hikâyesi.
	— XVII nci asra ait bir varsağı,
Hayat mecmuası No : 40
Naîma	— Tarih 3 üncü cilt
Sadettin Nüzhet	— Karaca Oğlan-Hayatı ve şiirleri
	— Gevherî: Halk şairleri, ikinci
kitap.
	— XVII nci asır sazşairlerinden
Kuloğlu.
Salim	— Tezkire.
Mecmualar	— Muhtelif kütüphanelerde ve
hususî ellerde.

SÜHULET KÜTÜPANESİ ROMAN NEŞRİYATI

150 Şimşek	Peyami Safa
150 Bir akşamdı	" "
100 Fatih-Harbiye	" "
100 Bir tereddüdün romanı	" "
75 Aysel	Aka Gündüz
75 Ben öldürmedim-Kokain-	" "
100 Üç kızın hikâyesi	" "
100 Onların romanı	" "
150 Çulluk	Mahmut Yesari
150 Ak saçlı genç kız	" "
150 Su Sinekleri	" "
150 Bahçemde bir gül açtı	" "
100 Kalbimin suçu	" "
75 Ölünün gözleri	" "
50 Kırangıçlar	" "
75 Leke	Vâ-Nû
40 Şeker Osman	Yusuf Ziya
50 Gün doğmayınca	E. Ekrem
100 Meşhedi aslan peşinde	" "
100 Meşhede devri alem	" "
200 Son yıldız	Mehmet Rauf
150 Yakılacak kitap	Etem İzzet
150 İstirap çocuğu	" "
175 Beş hasta var	" "
75 Kanun namına	Reşat Enis
75 Gonk vurdu	" "
35 Asmalımesçit	74 Fikret Adil
75 Mete	Yusuf Osman
75 Gökmen	Güney Halim

125 Sönen ışık	Mebrure Sami
125 Niçin beni aldattın?	" "
60 Zeynep Hayriye	Melek Hancı
75 Gönül gibi	Suat Dervis
50 Beni mi?	" "
25 Buhran gecesi	" "
75 Acımak	Reşat Nuri
125 Yeşil gece	" "
100 Leylâ ile Mecnun	" "
150 Kadın kalbi	Saffet Nezih
100 Çocuk kalbi	İbrahim Akattin
100 Şen yazılar	" "
50 İlk gençlik	" "
150 Süleyman Nazif	" "
100 Tais	Anatol Frans
75 Babil Melikesi	Selâmi İzzet
60 Geceye aşık	" "
75 Küçük hanımın kısmeti	" "
65 Çölde İstanbul kızı	E. Mahmut
25 Kalpazan	Salih Münür
20 Aşk ve ihanet	Tolstoy
50 Acıklı bir sergüzeşt	" "
20 Kadınlar duymasın	Server Rifet
700 Zümrütanka koleksiyonu 2 cilt	" "
35 Zümrütanka salnamesi	" "
300 Ayna koleksiyonu	" "
500 Cem koleksiyonu	Refik Halit
500 "	(Yeni) Cemil
50 Musiki nazariyatı	Muhittin Sacık

ŞİİRLER

150 Bir ömür böyle geçti	F. Nafiz
50 Yangın	" "
50 Bir demette beş çiçek	" "
100 Ahmet Haşimin şiirleri	A. Haşim
100 Ben ve Ötesi	Necip Fazıl
75 Kafatası	N. Hikmet
75 Benerci kendini niçin öldürdü?	" "
30 Ömrümde sükût	Cahit Sıtkı
50 Persefon	Salih Zeki
75 Asya şarkıları	" "
30 Matbaada akşam	Reşat Feyzi

100 Burda bir kalb çarpıyor	Behçet Kemal
60 Bir yudum daha	N. Halil
290 Türk edebiyatı	Sadettin Nüzhet
30 Hazan rüzgârları	Ş. Nihal
15 Derviş sözleri	Tokatizade Şekir
15 Zehrifusun	M. Hayret
50 Zindan	İsmail Safa
50 Çanakkale izleri	İ. Alaettin
40 Nedim divanı	Yusuf Ziya
30 Seyrani	" "